

УДК 327:316.32

DOI: [http://dx.doi.org/10.18524/2304–1439.2018.2\(31\).146400](http://dx.doi.org/10.18524/2304–1439.2018.2(31).146400)

**НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ».
ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ**

Наукова конференція для молодих викладачів та магістрів, які навчаються за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», за участю декана факультету міжнародних відносин, політології та соціології В. В. Глебова, завідувача кафедри міжнародних відносин О. І. Брусиловської, викладачів та гостей університету, відбулася 15 листопада 2018 року на ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова. Серед основних питань, що розглядалися на конференції, — аналіз політики міжнародних організацій на сучасному етапі (Бабіч О., Вожиловська А., Ландрі К., Юрківська А.), зовнішньої політики держав (Герман О., Кучеренко А., Майська Н., Нижник А., Ромашко Є., Хачатрян М.), міжнародних конфліктів (Єрмаков А., Лук'янчук К.), проблеми ядерного стримування (Максименко І., Скрипник М., Тріска Т.).

Ключові слова: міжнародні відносини, зовнішня політика, міжнародний конфлікт, ядерне стримування.

УДК 93/623.454.8[477+ 470]

Maksymenko I.,

PhD (Political Sciences), Associate Professor of the Department of International Relations, Faculty of International Relations, Political Science and Sociology, Odessa I. I. Mechnikov National University

**NUCLEAR HISTORY DEVELOPMENT IN UKRAINE/UKRSSR
IN 1930S**

Ukraine has participated in the nuclear physics research since the beginning of physics development. However all achievements of scientists made in Ukrainian institutions were marked as general Soviet ones. The study of the Nuclear History of Ukraine report from the origins is aimed to evaluate the real role of the scientists who worked at the territory of Ukraine/Ukrainian Soviet Socialist Republic, their contribution to the Soviet atomic project. Based on the facts and data represented in documents, old and newly published papers and books the author reached the following conclusions.

1. Initially research in the nuclear physics were conducted in Ukrainian institution first of all Odessa's Novorossia University (presently Odessa Mechnikov National University) and Kharkov University from the end of th 19th — very beginning of the 20th century, the time when Ukraine was the part of the Russian Empire. The USSR authorities paid much more attention to physics and technology development, the new laboratories and institutes were estab-

lished as well as the old one were renovated during 1920s. One of the new was the Ukrainian Institute of Physics and Technology (UIPT) founded as an all-Ukrainian head institute of physics and technology in Kharkov in 1928. The reasons were the following: 1) there was a previous experience of radioactive physics research and 2) Kharkov was the capital of the Soviet Ukraine at that time.

2. Very soon UIPT become the Ukraine's first and the Soviet Union's second physics institute aimed to consolidate all Soviet theoretical and experimental research in nuclear physics. Such experienced scientists and experts like I. Obreimov (the director of UIPT), L. Shubnikov (physics of low temperatures), K. Sinelnikov, A. Leipunsky (nuclear physics), L. Landau (theoretical physics) worked here. They initiated the opening of the Soviet Union's first Department of physical mechanics. Many of the scientists travelled abroad to work at world's leading physics centers, to exchange experience, study new methods of research etc.. A. Leipunsky spent two years at the Cavendish Laboratory, Cambridge University, England, where he met with British physicists John Cockcroft, one of the scientists who split the atom up at the first time in the world. Then he worked at Berlin where he met and invite famous German physicians to affiliate with Kharkiv Institute. UIPT Physicists (K. Sinelnikov, A. Leipunsky, A. Walter and G. Latyshev) were the scientists who split the atom in the USSR in 1932.

After this occasion UIPT immediately started the construction of the new high voltage laboratory with the Europe's largest ultrahigh-voltage electrostatic proton accelerator following the design of the American physicist Robert van de Graaf. It worth to be mentioned that R. van de Graaf visited the institute and the generator's construction site in summer 1935, and he was really impressed by the scale of construction; the generator was then the world's largest and remained unsurpassed for a long time. Thus nuclear physics was promoted to be a leading discipline at UIPT.

In the beginning of the 1930s UIPT hosted international and all-union conferences on nuclear physics attended by such outstanding international scientists as Niels Bohr, John Cockcroft, Wolfgang Pauli, Victor Weisskopf, and others. It attracted famous academics from Austria and Germany such as Alexander Weissberg, Martin Ruheman, Friedrich Houtermans and Fritz Lange by the Institute's personals' potential and technical capabilities. Here, on the initiative of Weissberg, the *Physikalische Zeitschrift der Sowjetunion*, the first Soviet journal on Physics, was published in German and English.

The last statement based on the information from the collection of declassified documents and materials on Atomic Project of the USSR published in Moscow and Kharkiv as well as memoirs of A. Weissberg and A. Leipunsky. The valuable contribution to this research was made by exploring the next documents — the Interrogation record of Professor Friedrich Houtermans that is a part of A. Leipunsky's case from Kharkiv oblast Archive of Security Service of Ukraine as well as his Report «Evaluation of the Quality, Political Institution and Present Situation of Physicists, Engineers and Technically Trained Helpers in Soviet Russia» from Niels Bohr Library & Archives (Col-

lege Park, USA). These documents contain the evidence of the top interest of Nazi Germany to the Ukrainian Institute. According to F. Houtermans words, Germany wanted to get data on all experiments of Lange and Walter connected with the military use of pulse generator as a high-energy X-ray cannon: to know the work plans and research subject of the UIPT scientists as well as the some famous Soviet experts in Moscow and Leningrad that might be useful for German Uranium project. Houtermans also highly estimated UIPT facilities including a pulse generation and developments of Atomic Nucleus Department of the Institute which, according to his thoughts, «achieved a worldwide monopoly» in the 1937.

The second document described the results of Houterman's visit to the occupied UkrSSR in 1942. In 1940 Houtermans was deported to Germany where he immediately started to work for the German nuclear weapons project. Soon he was sent to Ukraine to inspect facilities in Ukraine and decided, which unevacuated equipment and experts could be used for the needs of the German industry and could help with some problems of German, probably, nuclear weapons research.

The results of this visit in 1942 are described in Houtermans' report. According to Houtermans' verdict, 80–90 % of the remained highly qualified technical helpers from the Ukrainian physics institutes might be useful for Germany's purposes. He mentioned some of scientists and technical assistants dealt with the nuclear physics from Kharkiv and Kiev who «can be considered for the service of the German army and for future reconstruction in occupied territories». Also Houtermans examined the possibility to construct or simply to remove the van der Graaf generator, which was really valuable for the needs of German nuclear program.

3. Ukrainian scientists' contribution to the Soviet nuclear program was very significant. UIPT academics split the atom up for the first time in the USSR and the second in the world (after British physicists John Cockcroft and Ernest Walton). They created the biggest van der Graaf generator that helped to get special «nuclear constants» data used to create nuclear weapons in the USSR, organized the Impact Stress Laboratory (ISL) that was immediately transferred under the auspices of the USSR Academy of Sciences «as a special purpose laboratory oriented at the defense program». The ISL was also engaged in uranium studies as a central facility for this program. The ideas to use uranium as an explosive and a poison, as well as to take the centrifuge-based technology for preparation of U-235 enriched uranium mixture were first developed within the ISL. A. Leipunsky elaborated neutron physics issues and peaceful use of atomic energy. His data were broadly used on the international scale. Other outstanding scientist D. Ivanenko suggested the proton-neutron nucleus theory that very soon became generally accepted. Lev Shubnikov created the state-of-the-art cryogenic facility at UIPT. Even the first design of the atomic bomb was elaborated by two young physicists of Karkiv Institute — Maslov and Shpinel in 1940. So the UIPT was one of the leading nuclear physics' institutions of the USSR. This was confirmed by the words of Sergey Vavilov, the President of the USSR Academy of Sciences

in 1937 that the Kharkiv Institute covers more than one-quarter of the total scope of physics in the USSR.

*The paper was presented at the International Workshop «Conducting historical analysis of States' nuclear activities: internal vs. external dimensions», jointly organized by Odessa Center for Nonproliferation, Faculty of International Relations, Political Science and Sociology, Odessa I. I. Mechnikov National University (Odessa, Ukraine) and Woodrow Wilson Center (Washington, DC, USA) on 11th of October 2018.

УДК 327/061.1(ЄС):477

Kuzmin D.

Assistant Professor of the Department of International Relations,
Faculty of International Relations, Political Science and Sociology,
Odessa I. I. Mechnikov National University

SOFT POWER VS HARD POWER: IS THERE PLACE FOR THE EU AT SUCH «COMMON NEIGHBOURING» COUNTRIES AS UKRAINE?

Every time while choosing behaviour strategy we try to analyze our strengths and find the right set of tools to reach particular goal. The large heterogeneous space of the newly independent post-USSR countries caused many concerns and confusion among the main actors being unable to find a policy option suitable for all the targeting countries. Enlargement of 2004 made some of the EU member states and many others part of the European Neighbourhood. Understanding that these «Eastern Neighbours» largely varies on their characteristics and objectives bring dynamics to the EU policies. Alongside with internal changes and challenges posed by external players, it shapes EU's path in the integration-enlargement paradigm. An important question behind this is whether by choosing «multi-speed EU» path we open a door for multi-speed Europe in a broader sense? As The less obvious inside/outside paradox is, the more space for manoeuvre in involvement of our partners is available.

Relations of the EU and its «Eastern Neighbours» has gone through at least three stages, including European Neighbourhood Policy (ENP) creation in 2004; new ENP in 2008 and recent revision of the ENP in 2015. Beginning with the New ENP divided into two regions of Mediterranean and Eastern Partnership (proposed in 2008 by Poland and Sweden) there is an understanding of high demand for closer relations up to membership aspirations at the New Eastern European countries. The mechanism of cooperation can be called «all for all», as countries treated without prejudice to individual countries' aspirations for their future relationship with the EU. Meanwhile Eastern Partnership as such was created to support their aspirations for closer ties. These are main countries for the EU to pursue change using «soft power» between countries able and willing to change on the EU pattern.

The main obstacle on the way of these «closer ties» lies at the fact that these neighbours are not only neighbours to the EU as such, but also to the

Russian Federation that has no aspiration to forget its glorious past. Keeping in mind the abovementioned fact, it becomes extremely difficult for the Union to foster relations at this «common neighbourhood» in parallel with the EU's strategic partnership with Russia. And the core contradiction is not only in lack of resources or will to cooperate on both dimensions, but rather at the extremely different understanding of role of the «common neighbours» by the EU and the RF. While constructing a «ring of friends», mentioned above for the EU, whose security and prosperity is crucial for the security and prosperity of the Union these countries also treated as betrayers of the «common past of friendly nation» if not being involved into newly created by Russia unions. After the failure of «soft power» and soft approaches by the RF, meaning leading by example and try to attract rather than compel, Russia has returned to old reliable and «hard power». This indeed foresees that countries which are not in line with the Russian politics are posing a threat to become part of the Western block and even more importantly, show to Russian people alternative way of transformation into democratic and prosperous state.

Eastern partnership countries are different in their nature and aspirations and by recognition of this fact enabled the EU to move toward a tailored approach to these states. Of course a lot now depends on internal transformations of such frontrunners as Ukraine and further path of development of the Union itself, combined with dynamics of the war and frozen conflicts used by Russian Federation. One way or another multi-speed Europe in a broader context with practical means of integration seems to be currently the only alternative to all-or-nothing approach that do not grant membership or even membership perspective but combined with funding reforms would stabilize Eastern neighbours, provide them with real objective to keep orientation on the EU and resist Russian new policy.

УДК 327.57 [477+327.74НАТО]

Бабіч О.

магістр відділення Міжнародні відносини факультету міжнародних відносин, політології та соціології ОНУ імені І. І. Мечникова

ХАРТІЯ ПРО ОСОБЛИВЕ ПАРТНЕРСТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НАТО

Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору (НАТО) була підписана під час саміту в Мадриді 9 липня 1997 р. Хартія стала головним документом, що визначив характер відносин між Україною та НАТО на багато років. Вона стала продовженням співробітництва України з Альянсом в рамках програми «Партнерство заради миру» (1994 р.). У Хартії визнавалося, що незалежна, демократична та стабільна Україна є одним із ключових факторів забезпечення стабільності в Центрально-Східній Європі і на континенті в цілому. Важливим положенням було офіційне закріплення готовності союзників по

НАТО підтримувати суверенітет і незалежність України, її територіальну цілісність та її статус без'ядерної держави.

Базовим принципом, закріпленим в Хартії, є те, що жодна країна не має будувати власну безпеку за рахунок безпеки інших, розглядати жодну частину регіону ОБСЄ як сферу власного впливу і має утримуватися від загрози силою або використання сили проти будь-якої держави. Документ не передбачає поширення на Україну 5 статті Статуту НАТО про колективний захист у разі нападу на одного з членів. Однак передбачає створення кризового консультативного механізму на випадок, якщо Україна вбачатиме пряму загрозу власній територіальній цілісності, незалежності або безпеці.

Політичний діалог між НАТО та Україною здійснюється за допомогою двосторонніх контактів на всіх рівнях, включно з міжпарламентськими контактами між Верховною Радою України та Парламентською асамблеєю НАТО. Головна роль тут належить створеній 1997 р. Комісії Україна — НАТО (КУН). У розділі III Хартії серед сфер консультацій та співпраці України з НАТО називаються «політичні питання євроатлантичної безпеки та стабільності, запобігання конфліктам, управління кризами, підтримання миру, врегулювання конфліктів та гуманітарних операцій, політичні та оборонні аспекти нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї, контроль над озброєнням та роззброєнням, експорт озброєнь і передача сукупних технологій, боротьба з контрабандою наркотиків і тероризмом». Розділ IV Хартії передбачає проведення регулярних зустрічей між Україною та НАТО на рівні Північноатлантичної ради, взаємні візити високого рівня, механізми військового співробітництва, утворення військової місії зв'язку України при штаб-квартирі НАТО у Брюсселі.

У серпні 2009 р. в Брюсселі схвалили Декларацію про доповнення Хартії від 1997 року, що було спрямовано на поглиблення політичного діалогу на всіх рівнях, посилення ролі КУН в процесі реалізації реформ в Україні та проведення *ad hoc* консультацій.

Передбачена Хартією підтримка України Альянсом реалізувалася в контексті російсько-українського конфлікту. У заключному комюніке Варшавського саміту НАТО (липень 2016 р.) було засуджено російську агресію проти України і визначено, що «незалежна, суверенна і стабільна Україна, що твердо віддана демократії та верховенству права, є ключем до євроатлантичної безпеки». Затверджений самітом Комплексний план з підтримки (КПП) України передбачає надання найбільшої в історії НАТО допомоги країні, що не є членом Альянсу. Так, КПП планує відкрити нові трастові фонди для фінансування допомоги в розмінуванні на Донбасі та закупівлі обладнання для посилення кіберзахисту.

Загалом практична співпраця українських Збройних Сил із оборонними силами країн НАТО розгортається у 13 галузях і за 40 цільовими напрямками, що дозволяє вирішувати найбільш складні завдання, які стосуються посилення обороноздатності держави, вирішення поточних оперативних потреб і зміцнення оборонного потенціалу, реалізації реформ, розвитку військової співпраці.

УДК 327.7[(430):(477)]:(061.1ЄС)

Вожиловська А.

магістр відділення міжнародних відносин факультету міжнародних відносин, політології та соціології ОНУ імені І. І. Мечникова

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ ЗА ЧАСІВ А. МЕРКЕЛЬ У РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ СУСІДСТВА

Головним завданням Європейської політики сусідства є стабілізація політичних і соціально-економічних відносин у регіоні, а також розширення співпраці з питань безпеки. Європейський Союз бере на себе зобов'язання надавати підтримку економічному розвитку країн-партнерів і прагне відповідати очікуванням місцевого населення, приділяючи особливу увагу питанням належного врядування, демократії і верховенства права.

Роль Німеччини за часів канцлерства Ангели Меркель є однією з найважливіших, оскільки німецька політика має можливість та силу впливати на відносини з іншими європейськими країнами.

Перш за все, Німеччина володіє сильною економікою, що допомагає країні мати вагомий голос у вирішенні європейських питань. На долю Німеччини припадає більше четвертої частини ВВП євросони, відповідно високі і фінансові ризики, які Німеччина несе за програмами підтримки південних країн, що опинилися в ситуації боргової кризи. А оскільки вона була пов'язана зі значними ризиками для власного бюджету, Німеччина як ніяка інша країна зацікавлена в успішному розвитку країн ЄС.

В останні роки ми спостерігали зміщення центру ваги і ролі «центральної країни» Європи від, наприклад, Франції та Італії до Німеччини. Можна це пов'язати з фінансовою кризою в Європі, свою роль також зіграла і стагнація в економіці Франції та Італії. Як наслідок, роль «центральної держави» дісталася Німеччині.

Поява у Німеччині нової ролі не є результатом одного тільки зсуву центру ваги всередині Європи. Вона була прийнята під впливом Росії і США. У важливих для них і водночас тяжких питаннях вони зверталися не до Європейського Союзу, а встановлювали прямий контакт з головним його гравцем, що дозволяло прискорити переговори і заздалегідь прорахувати можливий результат.

За останні декілька років помітне посилення уваги Європейського Союзу до держав Центральної Азії та підготовка їх до співпраці з ЄС у форматі сусідства є заслугою, насамперед, Німеччини. У період свого головування в ЄС ФРН дала поштовх процесу істотного зміцнення європейської політики сусідства і зробила конкретні кроки з подальшої активізації співробітництва між країнами ЄС та СНД.

При Меркель Німеччина продовжувала прагнути до співпраці зі східноєвропейським регіоном. Одним із пріоритетних напрямків є Східноєвропейське партнерство, покликане активізувати зусилля Європейського Союзу у Східній Європі і розширити тим самим зону безпеки Євросоюзу і Німеччини.

На тлі ускладнення світової політичної ситуації Німеччина взяла на себе нову глобальну роль — посередника і парламентаря, тому на сьогоднішній день Меркель неодноразово заявляла, що Східне партнерство дуже тісно пов'язане з безпекою Європейського Союзу, саме тому Німеччина в рамках ЄС зацікавлена у вирішенні української кризи і побудові діалогу з Російською Федерацією.

Таким чином, можна зробити висновок, що Німеччина як одна із засновниць і провідних країн Європейського Союзу та активний учасник європейської політики сусідства від самого початку процесу була найбільш зацікавлена в його розвитку, перш за все, для своєї користі, адже в рамках Європейського Союзу вона зміцнила свої позиції в Європі. Ослаблена після Другої світової війни, Німеччина значно наростила свою економічну міць, стала активною учасницею всіх спільнот та інститутів, а політичне керівництво країни отримало можливість просувати свої рішення всередині ЄС, а також активно впливати на всю його політику.

УДК 327(061.1РСАДПЗ):327(567)«2003/2018»

Герман О.

магістр відділення міжнародних відносин факультету міжнародних відносин, політології та соціології ОНУ імені І. І. Мечникова

ПОЛІТИКА КРАЇН РСАДПЗ ЩОДО ІРАКУ ПІСЛЯ ПОВАЛЕННЯ РЕЖИМУ САДДАМА ХУСЕЙНА

Війна в Іраку в 2003 р. привела до повалення режиму Саддама Хусейна і початку окупаційного періоду. Коли розпочався процес відновлення нормального життя в Іраку, країни Ради співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ) були готові надавати йому всебічну допомогу та підтримку. Задля цього регулярно проходили наради «сусідів Іраку», що були покликані сприяти здійсненню в країні позитивних змін.

Перша нарада міністрів закордонних справ сусідніх з Іраком країн відбулася 18–19 квітня 2003 р. в Ер-Ріяді. Вона була присвячена вирішенню проблем регіональної безпеки і стабільності, які загострилися у зв'язку з подіями, що відбувалися в Іраку, і надалі вимагали спільних дій усіх учасників регіональних відносин. На нараді міністр закордонних справ Саудівської Аравії заявив про необхідність врахування всіх наслідків війни. Він підкреслив, що треба прагнути до того, щоб війна в Іраку стала останнім актом насильства в регіоні. Країни-сусіди Іраку висловили свою повну готовність взяти участь у міжнародних зусиллях з надання гуманітарної допомоги народу Іраку, а також його відновлення.

Відразу після повалення режиму Саддама Хусейна емір Кувейту закликав держави-члени РСАДПЗ подвоїти допомогу Іраку і надати матеріальну та моральну підтримку іракському народу. Кувейтський істеблїшмент прагнув проявити себе як надійний прихильник нової влади Іраку, намагаючись реабілітувати себе за ту підтримку, яку він надав коаліційним силам в період проведення воєнної операції.

Кувейт раніше за інші сусідні країни прийняв рішення щодо списання значної частини іракського боргу, що становив 27 млрд доларів. Саудівська Аравія в травні 2007 р. також почала схилитися до спільної позиції Паризького клубу щодо списання 80 % боргів Іраку. Фінансову допомогу Іраку з боку сусідніх держав було надано з метою домогтися якнайшвидшого відновлення цієї країни і створення нових органів іракської влади.

На 28-й нараді держав-членів РСАДПЗ, що відбулася в м. Доха, було узгоджено спільну позицію щодо іракської проблеми. Вища Рада підтвердила необхідність поважати єдність, суверенітет і стабільність Іраку, збереження його арабської та мусульманської ідентичності, невтручання в його внутрішні справи, досягнення національної згоди між різними верствами іракського народу, що є основною вимогою для досягнення стабільності в цій країні. Рада співробітництва висловила свою готовність співпрацювати з іракською владою для припинення терору і будь-яких його проявів. Вища Рада також підтримала роль держав-членів РСАДПЗ в забезпеченні стабільності і безпеки Іраку, а також підкреслила, що держави, які входять до цієї організації, продовжуватимуть надавати економічну і політичну допомогу, а також допомогу в забезпеченні безпеки іракського уряду. Члени цієї організації закликали Лігу Арабських Держав спрямувати свої зусилля на досягнення стабільності в Іраку.

Таким чином, країни РСАДПЗ виступали за відновлення в повному обсязі суверенітету і незалежності Іраку, адже він був одним з центральних елементів геополітичної системи регіону Перської затоки. Враховуючи стратегічно важливе положення і значний економічний потенціал цієї країни, реінтеграція Іраку в регіональні відносини мала принципове значення для всіх його суб'єктів. Тому сусідні держави підтримали створення нових органів влади, проведення виборів і прийняття конституції в 2005 році. Їхня підтримка стала необхідним елементом легітимації нових державних структур.

УДК 355.01(34:323.28)

Єрмаков А.

магістр відділення міжнародних відносин факультету міжнародних відносин, політології та соціології ОНУ імені І. І. Мечникова

ВІЙНА ІЗРАЇЛЮ ТА «ХЕЗБОЛЛИ» 2006 РОКУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТИ

Війна Ізраїлю та «Хезболли» 2006 року (або Серпнева війна) є невід'ємною складовою арабсько-ізраїльського конфлікту. Беручи до уваги наявність збройного протистояння наразі у Сирії, цей конфлікт навіть на даному етапі має особливу актуальність, адже він органічно пов'язаний із сучасним комплексом близькосхідних кризових тенденцій.

Конфлікт між Ліваном та Ізраїлем має витоки ще у вісімдесятих. У той час, на тлі громадянської війни та окупації у 1982 р. південного Лівану Ізраїлем, виникла шіїтська організація «Хезболла». За допомоги союз-

ників — Сирії та Ірану — з дня свого заснування «Хезболла» перебуває у стані перманентного конфлікту з Ізраїлем. У травні 2000 року Ізраїль остаточно вивів свої війська з південного Лівану, внаслідок чого було практично виконано вимогу резолюції РБ ООН № 425 1978 року. Однак не була звільнена територія ферм Шебаа, що дало змогу «Хезболлі» легітимізувати свій статус як руху опору, не роззброїтись, а фактично окупувати південь Лівану та продовжити конфронтацію з Ізраїлем.

12 липня 2006 року в результаті рейду «Хезболли» загинули вісім ізраїльських солдатів, двох було взято у полон. З наступного дня ЦАХАЛ розпочав повномасштабну війну проти Лівану, яка тривала до прийняття Резолюції № 1701 Ради Безпеки ООН та подальшого припинення вогню 14 серпня 2006 року.

Особливістю конфлікту було те, що бойові дії відбувалися між Державою Ізраїль та організацією «Хезболла» на території Лівану, армія якої не брала участі у конфлікті, хоча страждало його мирне населення та інфраструктура. Таким чином, конфлікт став першою гібридною війною XXI ст.

Наслідками Серпневої війни для Тель-Авіву були такі: було нанесено удар по іміджу «непереможної» ізраїльської армії; не було досягнуто головної мети війни — ліквідації «Хезболли» та постійного джерела напруги у південному Лівані; було спровоковано урядову кризу; було погіршено відносини Ізраїлю з країнами Близького Сходу. Також велика кількість жертв серед мирного населення (приблизно 1200 осіб) та гуманітарна катастрофа в Лівані вплинули на міжнародний імідж країни.

«Хезболла» змогла вийти з цієї війни переможцем, навіть попри неоднозначні результати бойових дій. По-перше, південь Лівану залишився підконтрольним руху ісламського опору, «Хезболла» все далі відходила від образу «терористичної організації» і легітимізувала себе як рух опору. По-друге, вона закріпила свої позиції на локальному рівні, ставши однією з найвпливовіших партій Лівану. Також було знецінено питання всередині країни щодо роззброєння організації. Більше того, «Хезболла» покращила свій імідж «бійця з сіоністами» і заручилася підтримкою в усьому мусульманському світі, і не лише серед шиїтів.

На глобальному рівні війна Ізраїлю та «Хезболли» змінила політичний клімат регіону з відносно впорядкованого на непередбачуваний та нерегульований. Регіональний вплив Ірану підсилювався, що призвело до ескалації політико-ідеологічного протистояння з Ізраїлем. Це вплинуло не лише на регіональну стабільність, але й на стабільність загальносвітового масштабу. Врегулювання арабсько-ізраїльського конфлікту було відкладено, а антагонізм між сторонами посилювався. Країни Заходу проявили себе інертно, що засвідчило зростання впливу регіональних гравців.

УДК 327.51+327(7США)

Кучеренко А.

магістр відділення міжнародних відносин факультету міжнародних відносин, політології та соціології ОНУ імені І. І. Мечникова

БЛИЗЬКОСХІДНА ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ ДЖ. БУША-МОЛ.

Початок ХХІ ст. відкрив нову сторінку в розвитку американських відносин з країнами Близького Сходу. Ще на початку передвиборної кампанії республіканська партія, кандидатом від якої був Джордж Буш-молодший, заявляла про свій намір знизити рівень своєї міжнародної залученості і приділяти основну частку уваги внутрішньополітичним, а не зовнішньополітичним проблемам, але події 11 вересня 2001 р., примусили адміністрацію переглянути концепції зовнішньої і внутрішньої політики, та наклали драматичний відбиток на обидва терміни президентства Буша-молодшого.

Війна в Іраку, до якої США намагалися залучити арабські країни, викликала стурбованість багатьох країн, у тому числі головного у регіоні партнера США Ізраїлю. Основною причиною наступу та початку операції, направленої на Ірак, була причина, яка стала потім об'єктом найчастішої критики у політиці Буша. Зростаюча критика дій адміністрації Буша в Іраку призвела до того, що на виборах у Конгрес 7 листопада 2006 р. республіканська партія втратила більшість в обох палатах, але, незважаючи на відлуння дій США у світі, США стояли на тому, що підставою війни в Іраку стала демократизація держави, а не американські інтереси. Інтервенція в Іраку та порушення норм міжнародного права підірвали імідж США як поборника демократії та миру. Протягом першого півріччя перебування при владі адміністрація Дж. Буша була змушена багато в чому переглянути свою позицію щодо ситуації на Близькому Сході. Крім того, адміністрація Буша, яка була зайнята військовими операціями в Афганістані і Іраку, була зацікавлена в запобіганні ескалації конфлікту між Ізраїлем і Палестинською автономією. По-перше, це стосувалося рівня залученості США в палестино-ізраїльський конфлікт. По-друге, еволюціонував сам підхід уряду США до палестино-ізраїльських відносин, в яких адміністрація Буша-мол. повернулася до політики активного посередництва в палестино-ізраїльському протистоянні та політики боротьби з терором (з подвійними стандартами).

Таким чином, після падіння Іраку з'явилися нові загрози, що погрожують сучасним міжнародним відносинам, серед яких є Іран. У цілому в регіоні, що включає в себе Середній Схід, Південну Азію і Центральну Азію, Сполучені Штати зміцнили свої політичні позиції. Сьогодні там немає жодного серйозного політичного або економічного процесу, який би відбувався без участі американської сторони. Після вторгнення в Ірак та його політичних наслідків будь-які наміри та ініціативи США на Близькому Сході беруться до уваги регіональними акторами сучасної системи все більш насторожено.

УДК 327.36(ECOWAS):(676/679)

Landry C. K. H.,

2nd year of Master degree, International Relations,

Odessa I. I. Mechnikov National University

THE ROLE OF ECOWAS IN MAINTAINING PEACE IN WEST AFRICA

At the time of its creation in 1975 ECOWAS (Economic Community of West African States) aimed to promote the economic integration of its 15 member states. The civil war that broke out in Liberia in 1989, however, marked a turning point: an interposition force led by a Nigerian staff composed of nationals from several important member states was created under the name of ECOMOG (Ecowas cease-fire monitoring group). This strong approach has been formalized by the 1999 Protocol on Conflict Prevention, which explicitly linked economic development with peace, and the 2001 Additional Protocol on Good Governance, which states that «any accession to power must be done through free, fair and transparent elections». Among the other instruments used, ECOWAS uses information and election observation missions, the appointment of special representatives and mediators, sanctions and the establishment of international contact groups to resolve or prevent conflicts.

The dispatch of a peacekeeping force to Liberia in August 1990 by ECOWAS without the endorsement of the United Nations or the United States set a precedent in the history of peacekeeping operations around the world. However, after nearly three years of mission, the results of this mission were very mixed. According to the 1993 Human Rights Watch report, ethnic cleansing ceased in the fall of 1990 with the intervention of the regional force, but the failure to take into account other factors has mired the West African force in a conflict that went beyond it, to the point that it showed a bias in the resolution of the conflict. And it is finally after seven years of intervention, in 1997, that the 20,000 soldiers of ECOMOG put an end to that conflict.

As soon as the intervention in Liberia was over, it was the turn of the neighbouring Sierra Leone to receive the forces. In 1997 ECOMOG was largely redeployed in country, which had been in a civil war since 1991. The Nigerian ECOMOG contingent evicted a military junta from Freetown (1997–98) and reinstated the president Ahmad Tejan Kabbah in power. Then the ECOMOG, which numbered up to 11,000 men, gave way in 2000 to a UN mission.

After Sierra Leone, it was the turn of Ivory Coast to receive an ECOMOG intervention in 2003 composed of 1,300 soldiers, just after an armed rebellion in September 2002 divided the country in two parts. The Ivorian conflict was hardly over when Mali found itself in the grip of an armed uprising by northern jihadist groups in January 2012. But that time ECOWAS intervened at the 25th hour, after the French army helped the country to repel an invasion that would have inexorably grabbed the capital Bamako.

Thus, even when conflicts seem to be only the business of a single country, ECOWAS is actually concerned and challenged. Several of these reasons are included in its regional mandate in terms of peace and security. These include the regional spread of conflicts due to the porous borders of countries in cri-

sis and the existence of cross-border dynamics at the level of populations and actors of political or criminal violence; the transnational and regional circulation of fighters and weapons estimated at about 10 million in circulation in West Africa, half of which is held privately and beyond any form of public control; and also the civil war in Libya and the NATO intervention that aggravated the situation especially with the dissemination of more than 10,000 missiles from the arsenal of the Libyan defeated regime.

Moreover, although there is no denying of the leading role played by ECOWAS in the diplomatic, military and security fields to the service of peace in West Africa, its efforts are still insufficient to achieve the goals it has set.

УДК 355.01/327.8(7:585)«2001»

Lukianchuk E.,

2nd year of Master degree, International Relations,
Odessa I. I. Mechnikov National University

THE REASONS FOR THE US WAR IN AFGHANISTAN IN 2001

The events of September 11, 2001, shocked the whole world. After all, the most powerful state has shown its vulnerability to the group of Al-Qaeda militants. The issue relevance is due to the fact that the US war in Afghanistan has been the longest in its history. Moreover, the territory of Afghanistan remains a dangerous region, as well as the export of extremist ideology spread by the Al-Qaeda group threatens the security of not only neighbouring states, but the region as a whole. The purpose of this research is to analyze the causes of the US military intervention in Afghanistan, the comprehensive study of US policy towards Afghanistan since 2001, and the identification of the reasons for the war to continue till the present day. US policy analyzed in the research is based on the theory of political realism, according to which the state is guided by the protection of its own interests, which had been the characteristic of US policy in Afghanistan from 2001 to 2002, and the theory of political liberalism, according to which the state aims to spread values, specifically the spread of US democratic values, the formation of a democratic state in Afghanistan and the democratization of its population.

The huge amount of research, memoirs and publicist literature is devoted to the political prerequisites for the intervention of troops of the international coalition, mainly the United States, into Afghanistan. The main precondition and cause of the Afghan campaign is the terrorist attack of September 11, 2001, committed in New York by the terrorists of the radical Islamist movement Al-Qaeda. However, many researchers believe that this is not the only reason, since this operation is still ongoing.

After the events of September 11, 2001 in the USA, the administration of George W. Bush (2000–2008) proclaimed a global war against terrorism. The United States offered the Taliban government to extradite Al-Qaeda leader Osama bin Laden. The offer was refused. In 2001, the United States, with

the support of NATO and other allied countries, sent troops to Afghanistan. Thus, in response to terrorist attacks and defending the interests of their state, the United States responded with a war against Al-Qaeda, the terrorist organization of Osama bin Laden. The strategy of war in Afghanistan formulated by George W. Bush was the confirmation. It was necessary to find those who are guilty of terrorist acts and bring them to justice. The two main objectives of US policy in Afghanistan were a military victory over the Taliban and the creation of a viable democratic regime in the country.

In particular, there is another opinion about the beginning of the US war in Afghanistan. Afghanistan occupies an important geo-strategic region, being located near key but unstable places like the Persian Gulf and the India-Pakistan border. And in the future, when oil and gas from Central Asia, which, according to the available estimates, are capable of competing in terms of reserves with the North Sea fields, will occupy a worthy place in the global energy market, the strategic importance of Afghanistan is likely to increase further. A country may be an important transportation corridor for the export of these energy resources and for access to the markets of Central Asia. In addition, Afghanistan can serve as a link in trade between Central and South Asia.

As a result of the research of the reasons for the operation «Enduring Freedom», it was revealed that the Taliban regime was eliminated, but the US military and political goals were only partially achieved. The main forces of the Taliban were not defeated, but rather weakened. Most of the leaders of the Taliban and Al-Qaeda, led by Mullah Omar and Osama bin Laden, respectively, together with a large part of their armed units fled to neighbouring Pakistan, where they were sheltered among the Pashtu tribes or dissolved among the local population in the south and east of Afghanistan.

Moreover, from the very beginning, the United States was actively involved not only in the defeat of the Taliban, but also in the development of a new statehood of Afghanistan. Among other tasks there was the establishment of peace in the country through the formation of a multi-ethnic government elected by the Afghans without external interference.

УДК 327(410):061.1ЄС«1997/2018»

Майська Н.,

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

СТРАТЕГІЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ЩОДО ЄС У 1997–2018 рр.

У 2012 р. британський уряд не мав наміру виходити з ЄС. І все ж було б помилкою припустити, що визнання британською державою статусу-кво буде тривати нескінченно. Європа може бути у відносному занепаді, але Великобританія може подвоїти свою торгівлю з Китаєм. Попередній лейбористський уряд надав привілеї невеликій групі відносин (наприклад, США

та ЄС), ігноруючи давніх союзників, таких як арабські держави Перської затоки, Сінгапур і Японія. Камерон натомість вважав, що зовнішня політика вимагає згоди і підходу — підтримуючи основні відносини, відновлюючи альянси і пошук нових торговельних партнерів.

23 червня 2016 р. у Великобританії відбувся референдум, на якому жителі країни вирішували, чи повинна країна залишитися у складі Євросоюзу. 51,9 % виборців проголосували за вихід з ЄС. Офіційно Великобританія вийде зі складу ЄС 29 березня 2019 р. Причиною виходу Великобританії з ЄС була відстороненість країни від ЄС, який накладав надто багато правил у сфері бізнесу та стягував мільярди фунтів на рік членських внесків. Також уряд хотів, щоб Велика Британія знову змогла вносити свої власні закони, а не створювала шляхом спільного прийняття рішень з іншими країнами ЄС.

Імміграція також була великою проблемою для прихильників Брекзиту. Вони хотіли, щоб Велика Британія повернула повний контроль над своїми кордонами та зменшила кількість людей, які приїжджають у країну, щоб жити та (або) працювати.

За угодою Великої Британії та ЄС передбачається, що громадяни ЄС, які живуть у Великобританії, зможуть продовжувати жити і працювати в країні за їхніми правами, закріпленими у законодавстві Великобританії та примусовим виконанням британських судів. Громадяни Великобританії, які мешкають в ЄС, також збережуть свої нинішні права за допомогою дешевої та простої адміністративної процедури.

Відповідно до плану громадяни ЄС, які проживають на законних підставах у Великій Британії, та громадяни Великої Британії зможуть залишитись на термін до п'яти років, перш ніж втратити права, які вони матимуть у рамках запропонованої угоди Брекзиту.

Будь-який громадянин ЄС, який вже живе та працює у Великобританії, зможе продовжувати працювати та жити у Великобританії після Брекзиту. Люди з Європейського Союзу зможуть переїхати працювати у Великобританію протягом «перехідного періоду» приблизно на два роки. Існують також дебати щодо того, чи матимуть вони ті самі права, що й ті, хто прийшов раніше, з можливими обмеженнями доступу до пільг або голосування на місцевих виборах. ЄС хоче, щоб вони мали ті самі права, що і зараз, але Велика Британія проти.

Уряд Великобританії хоче залишити безвізовий в'їзд до Великобританії для відвідувачів з ЄС після Брекзиту і сподівається, що громадяни Великобританії зможуть продовжувати відвідувати країни Євросоюзу на короткий термін, не отримуючи дозвіл для поїздки. Якщо відвідувачі з країн ЄС хотіли б працювати, навчатися або влаштуватися у Великобританії, їм доведеться подати заявку на отримання дозволу за планом.

Говорити про європеїзацію Британії не те ж саме, що вказувати на британську політику і політику, яка зводиться до стандартної європейської моделі. Однак це не означає, що британська політика не змінюється в контексті європейської інтеграції. Ситуація змінюється, особливо з точки зору улаштування можливостей, з якими зіштовхуються групи в межах

британської держави. Проте трансформація рідко є передбачуваною, і це підсилюють складний і нерівномірний політичний процес у ЄС і, безсумнівно, інституційні питання британської політики.

УДК 327:321.01(560)«2003/2018»

Нижник А.,

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЧЧИНИ (2003–2018)

З приходом на пост прем'єр-міністра Туреччини Реджепа Тайіпа Ердогана курс на закріплення регіонального лідерства залишився одним із завдань зовнішньої політики Туреччини. Надалі це прагнення було підкріплене прийняттям концепції «Стратегічна глибина» авторства наступного прем'єр-міністра А. Давутоглу.

«Стратегічна глибина» включила в себе підхід «Нуль проблем з сусідами», що мало на меті підтримку миру та стабільності в регіоні. Також концепція включала: встановлення міцних відносин з країнами, що розвиваються, у сусідніх регіонах; здійснення багатобічної зовнішньої політики; застосування «м'якої сили».

Зовнішня політика Туреччини щодо регіону була побудована на чотирьох принципах. Перший — створення механізмів політичного діалогу. Для цього Туреччина використовує Раду стратегічного співробітництва високого рівня. Наступний принцип — економічна взаємозалежність. Зусилля, спрямовані на розвиток спільних економічних проєктів і заохочення вільної торгівлі, засновані на принципі взаємної економічної вигоди. Третій принцип — розвиток регіональної політики, яка включає в себе всіх акторів у регіоні. Останній принцип уособлює мирне співіснування країн регіону. У цілому політика нового уряду дала позитивні плоди, хоча деяких цілей Туреччина так і не змогла досягти.

Після приходу до влади партії «Справедливість та розвиток» у 2002 році і обрання прем'єр-міністром Туреччини Ердогана уряд продовжив посилювати економічне партнерство з країнами Чорноморського регіону, однак на рівні регіональних організацій Анкара, як і інші держави регіону, не досягла особливих успіхів.

Новий уряд спромігся змістити акценти у відносинах з країнами Заходу. Анкара почала вибудовувати новий діалог з НАТО, США та ЄС, відмовляючись від ролі держави, яка лише очікує інтеграції в євроатлантичні структури. Значного авторитету Туреччина домоглася за рахунок участі в міжнародних і регіональних ініціативах. Це зробило Турецьку Республіку вагомим актором на міжнародній арені.

З поступовим зменшенням впливу США на Близькому Сході роль регіонального лідера, як і обов'язки з підтримки миру, дісталася союзникам

Вашингтона — Туреччині, Саудівській Аравії та Ізраїлю. Однак для підтримки мирної ситуації в регіоні державам необхідно об'єднатися у коаліцію, що важко зробити через їх кризові відносини. Крім того, очевидним стає зниження авторитету Анкари для держав регіону. З підтримкою західної думки про деструктивний характер дій в Єгипті, Ємені, Лівії та Сирії і підтримкою зміни порядків на Близькому Сході Туреччина почала втрачати регіональних партнерів.

Вищевикладене демонструє амбіції Турецької Республіки на чолі з паном Ердоганом стати провідною країною не лише на регіональному, але й на міжнародному рівні. Цього країна намагається досягти завдяки стратегії балансу та «нуля проблем», але обрані керівництвом методи не завжди позитивно, а іноді й негативно відбиваються на положенні країни.

УДК 327-049.5(470):355.43

Петросян Т.,

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

СТРАТЕГІЧНА КУЛЬТУРА РОСІЇ ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВ У ХХІ СТОЛІТТІ

Під поняттям «стратегічна культура» розуміють здатність «стратегічного співтовариства» передбачати довгострокові результати рішень і приймати їх, оцінюючи безліч конкуруючих позицій в умовах розгортання складних і динамічних процесів з досить непередбачуваними наслідками.

Відповідно до неореалістичної парадигми, основним актором на світовій політичній арені було визнано суверенну державу. Неореалісти характеризували національну політику в термінах національного інтересу та національної сили. Вони також вважали, що будь-яка загроза національній безпеці чи життєво важливим інтересам тієї чи іншої держави може стати передумовою для використання цією державою власних силових ресурсів. Традиційно держави все ще прагнуть забезпечити свою військову безпеку шляхом удосконалення та накопичення озброєнь.

Стратегічна культура РФ складалася достатньо довгий проміжок часу та майже протягом всього періоду становлення відповідала основним принципам неореалістичної парадигми. Московське царство, а пізніше Російська імперія вели загарбницьку політику. Щодо СРСР, який виник на місці Російської імперії, то Союз прагнув розширити свій вплив не тільки на держав-сусідів, а й у різних куточках світу, що обумовлювало локальні затяжні конфлікти, в яких СРСР відкритої участі не брав.

У наш час РФ не відмовилася від сили як головної умови розвитку держави. Але в сучасному світі неконтрольоване використання сили або навіть загрози використання сили може розцінюватися іншими державами як загроза національній безпеці та системі колективної безпеки.

Російська Федерація проводить агресивну зовнішню політику, яка спрямована на демонстрацію власної військової могутності та розширення сфер впливу, незважаючи на систему договорів, включаючи Будапештський меморандум, гарантом якого була і Росія, та основи міжнародного права. Дії РФ відносно України та активність в Сирії викликають занепокоєння серед найближчих держав-сусідів та навіть серед віддалених. НАТО розглядає «гібридну війну» в Україні як загрозу колективній безпеці.

Першими кроками у відповідь на агресію РФ були економічні санкції, але вони негативно впливають не тільки на економіку Росії, а й на економіку держав, які оголосили санкції. Крім економічних санкцій, західні держави в рамках НАТО розробили стратегію, спрямовану на забезпечення колективної безпеки. Але попри порушення РФ міжнародного права не всі країни Заходу готові до активних дій проти РФ.

УДК [327.2(532) + 327.2(567)]:327.5

Ромашко Є.,

магістр відділення міжнародних відносин

факультету міжнародних відносин, політології та соціології

ОНУ імені І. І. Мечникова

САУДІВСЬКО-ІРАНСЬКІ ВІДНОСИНИ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКОВИХ ПРОБЛЕМ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

Вакуум влади, що виник з моменту початку сирійської кризи, спрацював як магніт для регіональних прагнень силових центрів і як джерело ризику та нестабільності на міжнародній арені. Ескалація сирійської війни призвела до формування нового вектора протистояння сил на Близькому Сході. Війна в Сирії надала близькосхідним гравцям — Саудівській Аравії та Ірану — новий майдан для протистояння за вплив на Близькому Сході. І це є серйозною проблемою для безпеки в цьому регіоні.

В українській та зарубіжній політичній думці значну увагу приділяють аналізу політики Ірану та Саудівської Аравії щодо Сирії, а також аналізу форм їх участі у сирійській кризі.

У статті Іоанніса Т. Мазіса, професора економічної географії і геополітики Афіняського університету, та Міхаліса Сарліса, професора геополітики Афіняського університету сирійське питання представлено як одно з основних у забезпеченні стабільності на Близькому Сході. Цієї ж думки дотримується професор Університету Македонії — Габріель Чарітос, фахівець з розвитку Близького Сходу, який підкреслює, що конкуренція між Саудівською Аравією та Іраном нескінченна, як і арабо-ізраїльський конфлікт.

З 2012 року сирійська криза набула масштабного регіонального виміру. Сирія зосередилася на двох конкуруючих підсистемах: з одного боку, Іран, ліванська шіїтська «Хезболла», Ірак і Росія — прихильники режиму Асада; і з іншого боку — прихильники сунітських екстремістських і світських груп — Саудівська Аравія, Туреччина, Катар, ОАЕ і надсистеми США, Великобританія і Франція. На даний час вважається, що криза в

Сирії зрушилася: від сирійської війни з регіональними наслідками вона перетворюється на регіональну війну з сирійським фокусом. Можливість падіння режиму Асада була сприйнята Тегераном як життєво важлива загроза інтересам Ірану в системі Великого Близького Сходу.

Сирія відіграє центральну роль у геостратегічних планах Ірану. Режим Асада забезпечує Ірану життєво важливу стратегічну глибину, надаючи Тегерану критичний доступ до геополітичної системи Близького Сходу і Східного Середземномор'я. Падіння режиму Асада автоматично розгорне в центрі близькосхідної системи геостратегічну мережу проєкції іранської влади. Отже периферійна роль Туреччини буде зміцнюватися на півночі, дозволяючи сунітським державам Перської затоки і особливо Саудівській Аравії використовувати сирійські території для власної двосторонньої проєкції влади над Ліваном і Іраком, зміцнюючи сили сунітів проти шиїтів у цих двох країнах. Саудівська Аравія дуже стурбована посиленням впливу Ірану на важливі геополітичні країни в близькосхідній системі.

Ер-Ріяд розглядає Ірак, Сирію і Ліван як основні вогнища регіонального конфлікту з Тегераном, а також як лінію оборони Саудівської Аравії проти ескалації впливу Ірану на Близькому Сході. На цьому тлі будь-який геополітичний відступ у цих країнах автоматично посилює найглибші побоювання Саудівської Аравії з приводу безпеки підсистеми Перської затоки і, зокрема, безпеки держав РСАДПЗ (Саудівська Аравія, Бахрейн, Кувейт, Катар, Об'єднані Арабські Емірати й Оман). Ер-Ріяд стурбований тим, що будь-яка консолідація впливу Ірану на ірано-сирійсько-ліванську підсистему спровокує шиїтський елемент підсистеми країн Перської затоки, погрожуючи стабільності не лише інших режимів сунітського спрямування, а й самого саудівського режиму.

Принц Саві аль-Файзал під час недавнього візиту до Лондона вказав, що Саудівська Аравія буде виступати проти будь-яких іранських дій в інших країнах, оскільки Іран не має права втручатися у внутрішні справи інших держав, особливо арабських.

Таким чином, Сирія постає основним геостратегічним партнером Ірана. Саудівська Аравія вважає Іран головною загрозою власному впливу на Близькому Сході. Питання протистояння між Іраном і Саудівською Аравією залишаються актуальними для аналізу через те, що обидві держави активно відстоюють позицію регіонального лідера. Диверсифікація релігій, погляди на вірність уряду і багато інших чинників не дають можливості примирити Саудівську Аравію та Іран. У зв'язку з цим, допоки не закінчатся конфлікти цих країн, проблеми безпеки на Близькому Сході будуть актуальні не тільки для дослідників, але і для політиків.

УДК 327(7):355.271(519.3)

Скрипник М.,

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

ПРОБЛЕМА ПІВНІЧНОКОРЕЙСЬКОЇ ЯДЕРНОЇ ПРОГРАМИ У ПОЛІТИЦІ США

Протягом багатьох років Сполучені Штати та міжнародне співтовариство намагалися домовитися про зупинення процесу розвитку ядерної програми та розробок ракетної зброї Північної Кореї. Ці зусилля були насичені періодами кризи та відсутністю конструктивного діалогу між лідерами обох країн, через це Північна Корея давно стала головною проблемою для глобального режиму ядерного нерозповсюдження. Метою дослідження є аналіз політики США щодо розв'язання проблеми ядерної програми Північної Кореї.

Сполучені Штати провели низку політичних заходів щодо вирішення проблем, пов'язаних із розповсюдженням зброї масового знищення Північної Кореї, включаючи військове співробітництво з союзниками США в регіоні, широкомасштабні санкції та механізми нерозповсюдження, такі як експортний контроль. Сполучені Штати також взяли участь у двох основних дипломатичних ініціативах, щоб Північна Корея відмовилася від своїх зусиль з питань ядерної зброї у відповідь на допомогу.

У 1994 р., коли Північна Корея заявила про намір вийти з Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), який вимагає від неядерних держав заборонити розробку та придбання ядерної зброї, Сполучені Штати та Північна Корея підписали Рамкову угоду, за якою Пхеньян зобов'язався заморозити власну програму незаконного вироблення плутонію для ядерної зброї в обмін на допомогу.

Після розпаду цієї угоди в 2002 р. Північна Корея стверджувала, що вона вийшла з ДНЯЗ у січні 2003 р. і розпочала експлуатацію ядерних установок.

Результатом дипломатичних зусиль стали переговори, ініційовані у серпні 2003 р., у яких взяли участь Китай, Японія, Північна Корея, Росія, Південна Корея та США. У період між періодами падіння та кризи ці переговори досягли прориву в 2005 році, коли Північна Корея зобов'язалася відмовитися від «усієї ядерної зброї та існуючих ядерних програм» та повернення до ДНЯЗ, та в 2007 р., коли сторони домовилися про реалізацію низки кроків до виконання угоди 2005 р.

Проте результати цих переговорів було анульовано у 2009 р. у зв'язку із запуском ракети Північної Кореї, який було засуджено на міжнародному рівні. З того часу Пхеньян заявив, що ніколи не повернеться до переговорів і більше не буде пов'язаний угодами. Інші п'ять країн стверджують, що вони залишаються прихильними переговорів і закликали Пхеньян знову взяти на себе зобов'язання щодо непорушення денуклеаризації в 2005 р.

У січні 2018 р. було вжито ще одне дипломатичне зусилля, коли північно-кореєцький лідер Кім Чен Ін оголосив «завершеним» ядерний арсенал країни і запропонував обговорити участь Північної Кореї в Олімпійських іграх в Сеулі. Делегація Північної Кореї на Олімпіаді включала сестру Кім Чен Ина, яка зустрілася з президентом Південної Кореї Мунем Джаї. Ця зустріч забезпечила діалог, включно із зустріччю Кім Чен Ина та Місяна Джая, яка відбулася 27 квітня, коли була підготовлена Декларація, що визнає мету — денуклеаризацію Кореїського півострова.

Використання лідерами Північної Кореї факту розробки власної ядерної зброї, а також її тестування є геополітичним інструментом та важелем тиску на США при будь-яких дипломатичних перемовинах і при вирішенні питань міжнародного характеру, які стосуються Північної Кореї.

УДК 327.51:061.1.НАТО

Соколовська О.,

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

СТРАТЕГІЯ НАТО ЩОДО СТРИМУВАННЯ СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ КОЛЕКТИВНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІСЛЯ 2013 РОКУ

Термін «колективна безпека» є достатньо складним та постійно набуває нового змісту. Колективна безпека передбачає відмову держав від використання сили відносно одна одної. Для забезпечення колективної безпеки потрібні кошти та координація зусиль залучених акторів.

Перелік загроз колективній безпеці та їх сутність постійно змінюються. «Старі загрози», які були пов'язані із суперництвом між великими державами та їх союзниками, поступово відходять на другий план. На початку ХХІ ст. сформувався якісно новий перелік пріоритетних загроз колективній безпеці. Серед сучасних загроз значне місце займає проблема тероризму, яка набула глобального значення; розповсюдження зброї масового ураження; внутрішні збройні конфлікти; інформаційні загрози.

На світовій арені окрім суверенних держав дедалі більшу роль відіграють міжнародні об'єднання, організації та інші недержавні актори. Лідерські позиції в наддержавних та недержавних структурах займають провідні держави, які й мають значний вплив на вирішення питань безпеки.

Для підтримання миру та стабільності як в світі, так і в окремих регіонах в різні періоди розвитку системи міжнародних відносин було створено ряд міжнародних організацій, наприклад, ООН, НАТО, ОБСЄ. Найбільш успішною в цьому сенсі можна вважати НАТО. Ще в 1949 р. у Північно-атлантичному договорі забезпечення колективної безпеки визначалося в якості основної функції Альянсу. Відповідно до 5 статті напад на одного або декількох членів організації вважається нападом на Північноатлантичний альянс в цілому.

У 2014 р. розпочалася агресія Російської Федерації проти України. Ці події на Сході України відносять до «гібридних воєн», хоч це й не є новим явищем в міжнародних відносинах, на сучасному етапі отримало нове звучання. Крім того, слід зазначити, що Україна отримала гарантії територіальної цілісності від міжнародного співтовариства, але держави та міжнародні організації виявилися неспроможними зупинити бойові дії на теренах України. Сучасні гібридні війни мають ряд характерних особливостей: війна без офіційного проголошення та приховування агресором своєї участі у конфлікті, «інформаційна війна», ігнорування міжнародних норм ведення бойових дій, економічний та політичний тиск; протистояння у кібернетичному просторі. Перелічені засоби не є новими та використовувались і раніше.

Наявність безпосередньої загрози на кордонах держав-членів НАТО змусила переглянути стратегію. Було проведено ряд самітів НАТО. На саміті 2014 р. в Уельсі на порядок денний було винесено три питання: підвищення готовності союзників та посилення колективної обороноспроможності у відповідь на російську агресію; планове виведення Міжнародних сил сприяння безпеці з Афганістану; активізація підтримки НАТО для країн-партнерів за межами Альянсу. Крім російської агресії на Сході України та в Криму, загрозою колективній безпеці вважають також її військову присутність та підтримку режиму в Сирії, агресивну ядерну риторику, порушення повітряного простору держав-членів НАТО. На саміті в Уельсі було прийнято План дій щодо готовності НАТО, в рамках якого значно підвищилась готовність та оперативність Альянсу у відповідь на загрози, пов'язані саме з агресивною політикою Російської Федерації.

На саміті НАТО у Варшаві атаки в кіберпросторі проти держав-членів НАТО було визнано загрозою колективній безпеці, а кібератаку проти члена НАТО — приводом застосувати статтю 5 Вашингтонського договору.

Що стосується попередження гібридних воєн та допомоги жертвам агресії, НАТО розвиває свої можливості для забезпечення ефективного вирішення проблем, пов'язаних з гібридними війнами, використовуючи традиційні та нетрадиційні засоби відповіді.

УДК 623.4:327:94(540+549)

Тріска Т.

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

ІНДІЯ І ПАКИСТАН: ПРОБЛЕМИ ЯДЕРНОГО СТРИМУВАННЯ

Актуальність теми визначається тим, що Південна Азія — це регіон, де ризик збройного конфлікту із застосуванням ядерної зброї досить високий. Це зона співіснування і одночасно зіткнення різних цивілізацій, регіон з міждержавними та територіальними суперечками, релігійними та етнічними протиріччями. Тут тісно пов'язані і нерідко стикаються інтереси Індії, Пакистану, Китаю, США та Російської Федерації.

Метою роботи є аналіз сучасної системи стримування в регіоні Південної Азії. У завдання входить розгляд ядерних доктрин Індії та Пакистану, пошук відповідної джерельної бази, присвяченої стримуванню та практичному аналізу теорії ядерного стримування.

У політичному і військовому протистоянні Індії та Пакистану і прагненні обох країн зайняти лідируюче становище в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні ядерна складова займає особливе місце, оскільки створює реальну загрозу не тільки для обох країн, а для всього регіону Південної Азії.

Протистояння між двома країнами-сусідами сьогодні відоме як індо-пакистанський конфлікт, він триває з моменту набуття цими країнами незалежності в 1947 р. Тільки в ХХ столітті цей конфлікт вмістив три великих індо-пакистанських війни (1947–1949, 1965 і 1971 рр.) і низку збройних конфліктів меншої інтенсивності. Ці збройні конфлікти є причиною територіальних претензій один до одного та роблять дві країни зацікавленими в розробці способів взаємного «стримування і залякування». Одним з таких засобів стримування і стала ядерна зброя.

Основний прорив у ядерній програмі Пакистану стався в 1975 р. і пов'язаний з появою на батьківщині Абдули Кадир Хана. Відомо, що на сьогоднішній день Пакистан має від 110 до 130 ядерних боеголовок, тоді як Індія — від 100 до 120. При цьому необхідно відзначити, що в Індії ядерна зброя знаходиться під контролем цивільного керівництва, в той час як у Пакистані — військового.

Основними принципами Індія проголошує невикористання ядерної зброї першою — ядерна зброя може бути застосована лише як відповідь на ядерний напад на територію Індії або індійські сили де б то не було. Але ядерний удар у відповідь має бути масованим, з розрахунком завдати нищівного збитку.

Пакистан, як і Індія, висловив прихильність принципу «мінімального ядерного стримування», критерії якого мають визначатися у залежності від відповідних дій Індії, а також кроків Делі у сфері звичайних озброєнь. Велику роль у створенні ракетного потенціалу Пакистану відіграв Китай.

Збереження рівноваги стримування в Південній Азії є гарантією миру в регіоні. Стратегічне значення ядерної зброї для безпеки важливе, оскільки ця зброя знижує шанси на війну та конфлікти між воюючими державами. У парадигмі безпеки Південної Азії ядерне стримування розглядається як більш стабільне, ніж традиційне стримування. Як не парадоксально, набуття ядерної зброї, перш за все у двосторонньому протистоянні, створило у Індії та Пакистану спільність інтересів як в контролі над їх ядерними арсеналами, так і у відносинах із зовнішнім світом. Загроза переростання будь-якого конфлікту в ядерну катастрофу спонукає обидві держави більш відповідально ставитися до суперечностей і уникати прямого зіткнення.

Тим більше негативний ефект поява ядерної зброї в Південній Азії справила на міжнародний режим і системи контролю над ядерними озброєннями. Як відомо, ні Індія, ні Пакистан не є учасниками ДНЯЗ і ніколи не брали на себе зобов'язань, що постають з цього договору.

Беручи до уваги політичні та військово-технічні реалії, що склалися на півострові Індостан, замість того щоб нарікати на те, що трапилося, або вимагати від Індії і Пакистану приєднання до ДНЯЗ як неядерних держав, доцільно розробити та запропонувати комплекс заходів, покликаних стабілізувати ситуацію, що склалася, і відкрити перспективи її поліпшення. Участь обох країн у заходах з контролю над ядерною зброєю могла б істотно підвищити міжнародний авторитет двох ядерних держав і за межами цього регіону, сприяти збільшенню їх відповідальності за глобальні процеси в ядерній сфері та активізації їх участі у боротьбі за ядерну безпеку у світі.

УДК 94:351.746.1(73)

Хачатрян М.

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

СТРАТЕГІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ США 2002 РОКУ

На початку XXI ст. стратегічна лінія США характеризувалася доктриною Буша, проголошена в 2002 р. та спрямована захищати національні інтереси, а також закріпити домінуючий вплив США в регіоні Перської затоки в геостратегічній, геополітичній та гео економічній сферах.

Формування «доктрини Буша» відбувалося в умовах зростання транснаціональної терористичної загрози. Консервативна модель республіканської адміністрації спиралася на протиставлення ціннісних установок «західних демократій» та «антизахідного» ісламського фундаменталізму міжнародних терористичних організацій.

Зокрема боротьба з міжнародним тероризмом була однією з цілей «Стратегії національної безпеки США», яку затвердили у вересні 2002 р. У стратегії зазначалося: «Наша увага буде зосереджена, першою чергою, на терористичних організаціях глобального масштабу, а також на країнах, що підтримують тероризм...», маючи на увазі, перш за все, Ірак.

Стратегія Дж. Буша-мол. передбачала трансформацію ідеї «гуманітарної інтервенції», яка проводилася в 1990-х рр. Б. Клінтоном в Європі. Однак більш оновлена версія даного принципу вважала виправданим не тільки порушення цивільних прав, а також погрозу безпеці всередині країни-агресора та за її межами.

У відповідності до «нової стратегії» мета зовнішньої політики США полягала в тому, що офіційний Вашингтон буде менше брати до уваги інтереси інших політичних акторів, що вимагають універсальні правила та глобальні інститути; прагнути до одноосібної та випереджаючої ролі в боротьбі із загрозою тероризму та країнами «осі зла», до списку якого увійшли Ірак та Іран, та які мають засоби масового ураження; використовувати військову силу з метою встановлення глобального порядку.

Чимало дослідників зазначають, що у стратегії «Національної безпеки США», прийнятій в 2002 р., мова йде про право США превентивно за-

стосувати силу, також військову, проти терористичних угруповань та країн, які підтримують їхню діяльність. «Америка, виходячи з логіки та уявлення самооборони, втілюватиме дії проти подібних загроз перед тим, як вони взагалі сформується», як зазначається в документі. Превентивне застосування сили відносно до неминучої загрози підтверджується у стратегії та вважається виправданим та підкріпленим міжнародним правом та традицією справедливого ведення війни». Зазначені вище превентивні дії слугували виправданню дій Сполучених Штатів в Іраку.

Отже, Дж. Буш-молодший завдяки доктринам намагався отримати контроль над світовим розвитком, вважаючи можливим нав'язати критерії та цінності американського способу життя іншим країнам. Однак об'єктивні процеси цивілізаційного розвитку мали спірні результати. Війна з глобальним тероризмом не призвела до впливу зазначеної стратегії на світові процеси на умовах, які могли б задовольнити інтереси США. Отже невідповідність векторів світової та американської глобальної політики спричинили зміну адміністрації у Білому домі, а також потребу у «новому американському курсі», що і було запропоновано представниками демократів США.

УДК 327.7:061.1ЄС

Юрківська А.

магістр відділення міжнародних відносин
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова

ПОЛІТИКА ЄС У КОНТЕКСТІ ВИНИКНЕННЯ НОВИХ ЗАГРОЗ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ БЕЗПЕЦІ

На сьогоднішній день ключовим питанням є забезпечення європейської безпеки. Рада Європи прийняла Європейську стратегію безпеки (ЕСБ) в грудні 2003 року. У ній вперше були встановлені принципи і цілі просування інтересів безпеки ЄС. Лише спільними зусиллями європейські держави можуть боротися з виникненням викликів і загроз системі безпеки ЄС. На сьогоднішній день одним з завдань є не стільки передбачити загрозу, скільки бути здатним ліквідувати її. Яскравим прикладом слугують такі чинники, як поширення зброї масового знищення, кібер-злочинність, міжнародний тероризм, регіональні конфлікти і «російська агресія».

Першим чинником, що несе потенційну загрозу безпеці ЄС, є зброя масового ураження. У стратегії WMD 2003 р. — ЄС зосередив свою увагу на вирішенні питання іранської ядерної програми, також діяльності країн третього світу і регіональних організацій з метою зміцнення їх здатності запобігти поширенню зброї. Слід зазначити підсумок Конференції з перегляду Договору про нерозповсюдження ядерної зброї в 2010 р., який був покликаний посилити режим нерозповсюдження ядерної зброї, мирного використання атомної енергії і роззброєння.

Другий чинник — це безпека в кібернетичному просторі. Ні для кого не секрет, що Інтернет став невід'ємною частиною сучасного життя й кожен

з нас по-різному використовує цей засіб. У 2006 р. була прийнята Європейська Стратегія безпечного інформаційного суспільства, спрямована на боротьбу з інтернет-злочинністю. Однак дії проти приватних і державних ІТ-систем у країнах-учасницях ЄС надали проблемі нового відтінку, продемонструвавши, що інтернет-злочинність є потенційним новим економічним, політичним і військовим інструментом, зокрема шпигунів і може поставити під загрозу конфіденційність інформації та інформаційних систем, в результаті чого інформація може потрапити в руки супротивника.

Наступним чинником є міжнародний тероризм. Проблема тероризму, в Європі і в усьому світі, залишається невирішеною. З 2003 р. ЄС досяг прогресу у боротьбі з тероризмом: було вжито заходів всередині ЄС відповідно до Гаазької програми 2004 р., переслідування терористів і реагування на акти терористів. Також ЄС вказує, що потрібно зміцнити координацію дій у зв'язку з великими подіями, пов'язаними з тероризмом, зокрема з використанням хімічної зброї.

Четвертим чинником є регіональні конфлікти. Сьогодні найбільшими зонами «заморожених конфліктів» залишаються Придністров'я, Абхазія, Південна Осетія, Нагірний Карабах, Косово; й це тільки в Європі. Не можна проігнорувати сучасний стан відносин Росії і США, а саме повну недовіру обох сторін, що є прямою загрозою глобальній безпеці. У даній ситуації головним завданням ЄС є недопущення прямого воєнного зіткнення цих двох держав, а також обмеження нарощування військового потенціалу.

Додатково до всього вище перерахованого слід зауважити, що РФ є новою загрозою європейській безпеці. 28 червня 2016 р. на саміті ЄС в Брюсселі Федеріка Могеріні, верховний представник Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки, заявила, що «російську агресію» слід додати до переліку ключових загроз європейській безпеці.

Анексія Росією Криму у березні 2014 р. і проведення неоголошеної війни проти України є прямим доказом підриву політики безпеки ЄС. «Порушення Росією міжнародного права і дестабілізація України, поряд із конфліктами в Чорноморському регіоні, кинули виклик європейській безпеці». Тому на Росію були накладені санкції. «Частково санкції пов'язані з анексією Криму», — зазначила Федеріка Могеріні. Вона додала, що ЄС, як і раніше, вважає приєднання Криму до Росії є порушенням норм міжнародного права.

Якщо до анексії НАТО розглядало Росію як імовірного партнера, то початок війни на Сході України поклав край надіям на партнерство, а відносини між Росією і альянсом стали відкрито ворожими.

Польський міністр закордонних справ Гжегож Схетина в інтерв'ю DW заявив: «На першому плані стоїть питання безпеки... Але сьогодні ця безпека знову ставиться під сумнів — тим, що відбувається зараз у Східній Україні, анексією Криму, агресією в Донецьку і в Луганську та іншими кроками Росії в Україні». Як висновок: Польща — за продовження санкцій проти Росії.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що у сфері міжнародної безпеки ЄС існує низка невирішених проблем, а саме розповсюдження зброї масо-

вого знищення, кібернетична злочинність, міжнародний тероризм, регіональні конфлікти та ін. Не можна з упевненістю сказати, що ці проблеми будуть вирішені в найближчі роки, але ЄС вже зробив перші кроки до забезпечення європейської безпеки, а також ліквідації поставлених проблем.

SCIENTIFIC CONFERENCE «POLITICAL PROBLEMS OF INTERNATIONAL SYSTEMS AND GLOBAL DEVELOPMENT»

Abstract

Scientific conference for young researchers and Masters who study in the specialty 291 International Relations, Public Communication and Regional Studies, with the participation of Dean of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology Viktor Glebov, Head of the Department of International Relations Olga Brusylovska, lecturers and guests of the University, was held on November 15, 2018 at the FIRPSS ONU named after I. I. Mechnikov. Among the main issues addressed at the conference were an analysis of the policy of international organizations at the present stage (Babich O., Vozhylovska A., Landry C., Yurkivska A.), foreign policy of states (German O., Kucherenko A., Maiska N., Nyzhnyk A., Romashko E., Khachatryan M.), international conflicts (Ermakov A., Luk'yanchuk K.), problems of nuclear deterrence (Maksymenko I., Skrypnyk M., Triska T.).

Key words: international relations, foreign policy, international conflict, nuclear deterrence.